Srečna in nesrečna Slovenka

Na Festivalu slovenskega filma so prvenci praviloma dobro znamenje. Na letošnjem je to dokazal Miha Mazzini s filmom Izbrisana. Drugi celovečerni igrani film v tekmovalnem programu, Gajin svet Petra Bratuše, sicer ni prvenec, je pa nov podvig v mladinskem žanru.

Zdenko Vrdlovec
Tina Poglajen

Film ***Izbrisana*** ni kakšen film o tem, kako virtualno ukinja realno, čeprav je njegov scenarist in režiser **Miha Mazzini** po projekciji omenil nekaj novejših primerov, kako so z računalniškim klikom izbrisali cele, tudi milijonske etnije. Slovenski primer je bil vendarle drugačen.

To je bil politično-birokratski ukrep, s katerim je novonastala država iz registra svojih stalnih prebivalcev izbrisala na tisoče prebivalcev s priimkom na -ić ali tistih, ki so se rodili v »neslovenskih« republikah razpadle Jugoslavije. Tako se je več tisoč ljudi čez noč spremenilo v žive mrliče, simbolno prečrtane, neobstoječe, realno pa še žive, toda vse težje. Pred Mazzinijevo *Izbrisano* je bil prikazan kratki igrani film ***Šola*** **Arona Horvatha**, ki je sicer bolj stilistična vaja v žanru grozljivke, toda kot intonacija je bil kar primeren. »Ta slovenska zgodba z izbrisanimi je grozljivka v realnosti,« je še povedal Mazzini. Ko je zanjo izvedel, je bil prepričan, da se je bodo pisatelji nemudoma lotili. Dolgo je čakal na kakšen roman, nazadnje pa ga je napisal sam in predelal v scenarij.

Toda »grozljivki v realnosti« se ni treba zgledovati pri žanrski grozljivki, če ima – tako kot *Izbrisana* – vse lastnosti »banalnosti zla«, kot je ta prijem nekoč definirala Hannah Arendt. »Saj to je res grozno, kaj se vam dogaja, ampak kaj hočemo, tak je pač zakon.«

In lepo po zakonu ravnajo z Ano v vseh institucijah: v porodnišnici ji odvzamejo dojenčka, ker njegova mama pravno ne obstaja; pristala bi v azilnem domu, če njegov uradnik (**Jernej Šugman** v svoji zadnji filmski vlogi) ne bi podlegel »humanističnemu prekršku« in Ani dovolil telefonskega klica; direktorica vrtca, kjer je Ana zaposlena kot varuška, je zelo razumevajoča in sočutna, toda v enem naslednjih prizorov se Ana že poslavlja od otrok; in ko skuša na občini urediti svoj status, ji škarje v velikem planu prerežejo osebno izkaznico. In tako naprej do ignorantskih medijev, do katerih Ani pomaga njen nekdanji ljubimec, neuradni oče njenega otroka, ugleden gospod »z zvezami« (**Sebastian Cavazza**).

V filmu Izbrisana je še več drugih podrobnosti »banalnosti zla« ali »umora« ljudi na kar najbolj uglajen način, vseeno pa je to predvsem portret protagonistke Ane (v izvrstni interpretaciji **Judite Franković Brdar**) na njeni dvojni fronti izgubljenega boja za svoj pravni status, svojo identiteto, in vendarle dobljenega boja za svojega otroka. Barva in poteze, ki jih njen obraz izgublja na »prvi fronti«, znova zažarijo na drugi.

Lepo po zakonu ravnajo z Ano v vseh institucijah: v porodnišnici ji odvzamejo dojenčka, ker njegova mama pravno ne obstaja; pristala bi v azilnem domu, če njegov uradnik (Jernej Šugman v svoji zadnji filmski vlogi) ne bi podlegel »humanističnemu prekršku«. arhiv FSF

Gajin svet

Gajin svet **Petra Bratuše** lahko imamo za še en dokaz, da ima slovenski film z mladinskim žanrom srečno roko. Film je zasnovan v stilu lahkotnega premagovanja problemov (žena »kaznuje« svojega moža tako, da odpotuje v Afriko k Zdravnikom brez meja in ga pusti samega s hčerkama; starejša hči z manekenskimi ambicijami pade v mreže »temnega« interneta), kar pa mu v veliki meri uspeva po zaslugi tako samega lika 12-letne Gaje kot tako simpatične, duhovite in pametne deklice, da si bodo gledalci ali vsaj starši med njimi zaželeli, da bi film imel mimetične učinke, kot njene interpretinje **Tare Milharčič**.

My Way 50

Maja Weiss je predstavila ***My Way 50 – Med iskanim in najdenim svetom***, ki ga v filmu uvodoma okliče za »filmski selfie«. Avtoportret kljub temu bolj kot skozi lasten nastop naslika skozi kolaž arhivskih posnetkov iz najpomembnejših zgodovinskih obdobij avtoričinega življenja, izsekov iz njenih filmov, kot je ***Varuh meje***, in intervjujev s člani njene družine, ki so hkrati tudi njeni sodelavci in soustvarjalci filma. Režiserka, prva ženska, ki je posnela prvi slovenski igrani celovečerni film, je družbeno angažiranost ohranila skozi skoraj vso svojo kariero: v filmih se je ukvarjala s Černobilom, Nubami, Darfurjem, vojno za vodo, žrtvami totalitarnih režimov, ostanki nekdanje skupne države in delavskim razredom. Rezultat je poetičen, intimen dokumentarni film, ki presega meje avtoportreta in deluje kot upodobitev nekega časa in kraja nasploh.

Cerovšek s Fundamenti ustvari posrečeno, nenavadno iskreno kombinacijo družbenega in osebnega, ki bi ji v slovenskem eksperimentalnem filmu le stežka našli vzporednice. arhiv FSF

Fundamenti

Peter Cerovšek v dokumentarcu ***Fundamenti*** s počasnimi, statičnimi kadri prikaže gradnjo luksuznega hotela in delavce na gradbišču, ki jih je snemal skozi okno stanovanja svojega nekdanjega dekleta na Bavarskem dvoru, v ozadju pa poslušamo njuno naključno posneto interakcijo, ki postopoma razkrije propadanje njunega odnosa. Cerovšek tako ustvari posrečeno, nenavadno iskreno kombinacijo družbenega in osebnega, ki bi ji v slovenskem eksperimentalnem filmu le stežka našli vzporednice. ×